

Omaishoidon määrärahat (Kangasniemen vanhus- ja vammaisneuvoston aloite)

Aluehallitus 15.12.2025

6508/00.04.02/2025

Valmistelija

Palvelualuepäällikkö Jaana Koinsaari, puh. 040 359 6930
Sosiaalipalvelujen toimialajohtaja Saara Tavi, puh. 044 417 4100

Kangasniemen kunnan vanhus- ja vammaisneuvosto on osoittanut aluehallitukselle seuraavan aloitteen:

"Kangasniemen vanhus- ja vammaisneuvosto pyytää ystävällisesti, että
1. Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan hallitus esittäisi Etelä-Savon aluevaltuustolle lisämäärärahaa kattamaan omaishoitajien korvauksessa olevaa vuoden 2025 talousarvion vajetta siten, että Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan aluevaltuusto osoittaisi lisämäärärahan syksyn 2025 aikana Etelä-Savon hyvinvointialueen omishoitajien korvaukseen vuodelle 2025.
2. Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa varaisi talousarviossaan riittävät määrärahat omaishoitajien korvaukseen vuodelle 2026 ja näin turvaisi niiden riittävyyden koko toimintakaudelle."

Omaishoidon tuen kokonaisuus

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka tavoitteena on turvata hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevan henkilön kotona asuminen omaisen tai läheisen avulla. Tuki koostuu hoitopalkkiosta, palveluista ja omaishoitajan vapaista, ja sen myöntäminen perustuu yksilölliseen arvioon hoidettavan avuntarpeesta sekä omaishoitajan kyvystä huolehtia hoidosta. Hyvinvointialue vastaa tuen järjestämisestä sopimuksella, jossa määritellään hoidon sisältö, palkkio ja tukipalvelut.

Omaishoidon tuki on käytössä ikääntyneiden palveluissa, vammaispalveluissa sekä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Se toimii poikkihallinnollisena palveluna, joka edistää kotona asumista, vähentää laitoshoidon tarvetta ja tukee omaishoitajan jaksamista, samalla tukien hyvinvointialueen strategisia tavoitteita asiakaslähtöisyydestä ja ennaltaehkäisevästä toiminnasta.

Hoitopalkkion lisäksi omaishoitoperheille tarjotaan tukipalveluja, jotka ovat monelle jopa rahallista palkkiota merkittävämpiä:

- Kotihoidon palvelut
- Kuljetuspalvelut
- Perhehoito (lyhytaikainen, osavuorokautinen tai kiertävä)
- Kotiin vietävät tuki- ja etäpalvelut, kuten ateria-, kauppa- ja asiointipalvelut, turvapalvelut ja siivouspalvelut
- Kuntouttava päivätoiminta
- Lyhytaikaishoito asumispalveluyksikössä (sosiaalihuoltolain mukainen)
- Omaishoitajien terveys- ja hyvinvointitarkastukset ikäneuvolassa kahden vuoden välein
- Eläke- ja vakuutusturva
- Omaishoitajien etäpalvelu (RRP-hanke), jossa mukana jo lähes 200 omaishoitajaa

Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneiden palveluissa omaishoidon tuen saajia on keskimäärin 760 kuukausitasolla. Omaishoidon tuen avustuksiin on käytetty lokakuun loppuun mennessä n. 4,6 miljoonaa, mikä on 73,4 prosenttia omaishoidon avustuksiin varatuista määrärahoista. Omaishoidon tuen päätöksiä on marraskuun loppuun mennessä tehty 728 joista kielteisiä päätöksiä, joissa omaishoidon tuen edellytykset eivät ole täyttyneet on 184. Omaishoidon tuki nähdään osana palvelurakenteen keventämistä, koska se vähentää tarvetta raskaammille ja kalliimmille palveluille ja säästää kustannuksia. Inhimillisestä näkökulmasta omaishoito tukee yksilön toiveita ja lisää mahdollisuuksia asua tutussa ympäristössä, mikä vähentää tarvetta keskitettyihin palveluihin.

Etelä-Savon alueellinen vanhusneuvosto kävi keskustelua ja kuuli viranhaltijoita omaishoidosta kokouksissaan 16.10.2025, § 30 ja 12.11.2025, § 39.

Vammaispalvelut ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluiden toimialalla omaishoidon tuen palvelua järjestetään lapsiperheiden palveluissa ja vammaispalveluissa. 0-17-vuotiaita omaishoidon tuen asiakkaita on kuukausittain noin 170 (2024; 265) ja 17 – 64-vuotiaita asiakkaita on kuukausittain noin 200 (2024;217).

Yhteensä sosiaalipalvelujen omaishoidontuen määräraha vuodelle 2025 oli 3,5 M€.

Vammaisneuvosto kävi keskustelua omaishoidon määrärahan riittävydestä kokouksissaan 16.10.2025, § 27 ja 12.11.2025, § 36.

Vammaispalvelut vastaa vammaispalvelujen asiakkaiden sekä muiden 18–64 vuotiaiden omaishoidontuen myöntämisestä. Omaishoidon tuen saajia on Etelä-Savon hyvinvointialueella 1353, joista 386 on alle 65-vuotiaita.

Vammaispalveluissa omaishoidon tukeen on vuodelle 2025 varattu määrärahaa 2,8 M€. Kesäkuussa 2025 todettiin, ettei varattu määräraha tule riittämään myönnettyihin omaishoidon tukiin ja sosiaalipalvelujen toimialajohtaja päätti, että määrärahasidonnaisessa palvelussa määrärahavaraukset ovat sitovia eikä uusia omaishoidontukia voida enää myöntää. Vammaispalveluissa on tehty 23 kpl määrärahahylkypäätöksiä. Tällainen päätös koskee asiakasta, jolla tehdyn palvelutarpeen arvion perusteella olisi oikeus omaishoidon tukeen, mutta hakemus on hylätty määrärahojen puutteen vuoksi.

Syyskuun lopussa vammaispalveluissa omaishoidon tukeen varatusta määrärahasta on käytetty 94 % ja myönnettyjen avustusten summa on noussut 8 % edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Vuodelle 2025 varattu määräraha vammaispalveluissa tulee ylittymään arvion mukaan noin 640 000 €.

Koko Etelä-Savon hyvinvointialueen taloudellinen tilanne on vaikea, vuodelle 2025 ennakoidaan tulevan alijäämää n. 15 M€.

Vammaispalveluissa vuoden 2025 talousarvio menojen osalta ylittyy arviolta 9,4 M€. Lähes kaikki vammaispalvelut ovat ns. subjektiivisia oikeuksia.

Vuodelle 2026 on vammaispalvelujen talousarvioon esitetty tiedossa olevan tarpeen mukainen määräraha omaishoidontukeen.

Hyvinvointialuejohtajan talousarvioesitykseen sisältyy vammaispalvelujen omaishoidontuessa määrärahaa 900 000 € vuoden 2025 talousarviota enemmän.

Etelä-Savon alueellinen vammaisneuvosto kävi keskustelua ja kuuli viranhaltijoita omaishoidon määrärahan riittävydestä kokouksissaan 16.10.2025, § 27 ja 12.11.2025, § 36.

Toimivalta Hallintosääntö 9.2 §:n kohta 1

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus merkitsee asian tiedoksi.

Päätös:

Tiedoksi Kangasniemen vanhus- ja vammaisneuvosto, Etelä-Savon alueellinen vammaisneuvosto, Etelä-Savon alueellinen vanhusneuvosto